

УДК 339.9+331.5:336.5

В. Г. Панченко,

д. е. н., доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Маріупольський державний університетORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5578-6210>

О. В. Птащенко,

д. е. н., професор, професор кафедри підприємництва і торгівлі,
Західноукраїнський національний університетORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2413-7648>

Н. В. Резнікова,

д. е. н., професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних
відносин, НН інститут міжнародних відносин Київського національного університету
імені Тараса ШевченкаORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2570-869X>

В. С. Карп,

к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу,
НН інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2231-8517>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.6.17

СТРИБКОПОДІБНИЙ І НАЗДОГАНЯЮЧИЙ РОЗВИТОК ЯК ІМПЕРАТИВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ АЗІЙСЬКИХ КРАЇН: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ

V. Panchenko,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics
and International Economic Relations, Mariupol State University

O. Ptashchenko,

Doctor of economic sciences, Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship and Trade,
West Ukrainian National University

N. Reznikova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of World Economy and International Economic
Relations, Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

V. Karp,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International business,
Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv

LEAPFROGGING AND CATCH-UP DEVELOPMENT AS AN IMPERATIVE FOR MODERNIZATION AND STRUCTURAL TRANSFORMATION OF ASIAN COUNTRIES: HISTORICAL ASPECTS OF IMPLEMENTATION OF EXPORT PROMOTION POLICY

Метою статті є розкриття феномену еволюціонування стратегій скорочення розриву у розвитку країн та особливостей адаптації стратегій стрибкоподібного і наздоганяючого розвитку до нових історичних і економічних умов залежно від викликів і можливостей, продукованих глобалізацією. В статті обґрунтовано, що модель стрибкоподіб-

ного розвитку може бути ефективною не лише для компаній, але і для країн, які прагнуть подолати відставання в розвитку. На відміну від теорій модернізації і традиційної моделі наздоганяння, яка наголошує на поступовому просуванні через встановлені фази розвитку, "стрибок" передбачає обхід початкових етапів і пряме впровадження передових технологій. Цей підхід є особливо актуальним у сучасну епоху, коли швидкий технологічний прогрес дозволяє країнам інноваційно та ефективно усунути прогалини в розвитку. В статті доведено, що еволюція міжнародних стратегій економічного розвитку відповідно до історичних і економічних умов країн та їх адаптація до глобалізаційних процесів відбувається не у відповідності до теорій модернізації, згідно з якими розвиток країн, які відстають від країн-лідерів, повинен бути поступовим — з поетапним переходом від нижчого до все більш високого рівня. Використання принципово інших стратегій скорочення розриву у розвитку і їх постійне вдосконалення дало країнам принципово нові можливості цілеспрямованого зосередження на індустріалізації, технологічному розвитку, інноваціях. Країни, що розвиваються, які змогли досягнути випереджальних темпів розвитку, і наздогнали розвинуті країни, використовують різні моделі наздоганяючого і стрибкоподібного розвитку. Цей підхід став особливо актуальним у зв'язку з пришвидшенням технологічного прогресу, коли відстаючим вдається усунути прогалини в розвитку, не інвестуючи у початкові етапи поступового створення інфраструктури розвитку, а концентруючи зусилля на вибраних інноваційних напрямках. При цьому у випадку цілеспрямованого використання вказаних стратегій країни, що розвиваються, отримують організаційну перевагу над розвинутими країнами. Останні, маючи досвід роботи з створеними ними самими і випробуваними часом технологіями, часто сприймають нові технології як недосконалі, а тому недооцінюють потенціал вдосконалення і виникнення ефекту масштабу для інновацій і їх швидкого впровадження і здешевлення і поступаються лідерством країнам, що вибрали модель стрибкоподібного розвитку.

Проаналізовані особливості використання динамічних адаптивних стратегій стрибкоподібного розвитку для індустріальної модернізації та структурної трансформації країн Східної Азії. Адаптивні стратегії доповнюють стратегії імпортозаміщення, які використовують підвищення протекціоністських бар'єрів для підтримки своєї промисловості, що зароджується, спіловер-ефектів промислового сектора, значною інституційною підтримкою за рахунок експортоорієнтованих стратегій, які включають такі, як: стратегія розширення попиту за рахунок нарощення експорту; стратегія поміркованого імпортозаміщення; стратегія нарощення експорту в умовах загострення іноземної конкуренції та в умовах технологічного розвитку; стратегія просування експорту; стратегія експортної експансії; експортоорієнтована стратегія розвитку; стратегія переходу від сировинного до промислового експорту; експортоорієнтована стратегія; стратегія експорту на основі геополітичних чинників.

The aim of the article is to reveal the phenomenon of the evolution of strategies for reducing the gap in the development of countries and the peculiarities of adapting the strategies of leapfrog and catch-up development to new historical and economic conditions depending on the challenges and opportunities produced by globalization. The article substantiates that the leapfrog development model can be effective not only for companies, but also for countries that seek to overcome the lag in development. Unlike modernization theories and the traditional catch-up model, which emphasize gradual progress through established phases of development, the "leap" involves bypassing the initial stages and directly introducing advanced technologies. This approach is especially relevant in the modern era, when rapid technological progress allows countries to innovatively and effectively eliminate gaps in development. The article proves that the evolution of international economic development strategies in accordance with the historical and economic conditions of countries and their adaptation to globalization processes does not occur in accordance with modernization theories, according to which the development of countries lagging behind leading countries should be gradual — with a gradual transition from a lower to an increasingly higher level. The use of fundamentally different strategies for reducing the development gap and their constant improvement has given countries fundamentally new opportunities for a purposeful focus on industrialization, technological development, and innovation. Developing countries that have been able to achieve faster rates of development and have caught up with developed countries use various models of catch-up and leapfrog development. This approach has become especially relevant in connection with the acceleration of technological progress, when laggards manage to eliminate gaps in development without investing in the initial stages of the gradual creation of development infrastructure, but by concentrating efforts on selected innovative areas. At the same time, in the case of targeted use of these strategies, developing countries gain an organizational advantage over developed countries. The latter, having experience working with technologies created by themselves and tested by time, often perceive new technologies as imperfect, and therefore underestimate the potential for improvement and the emergence of economies of scale for innovations and their rapid implementation and reduction in cost, and yield leadership to countries that have chosen the leapfrog development model. The features of using dynamic adaptive leapfrog development strategies for industrial modernization and structural transformation of East Asian countries are analyzed. Adaptive strategies complement import substitution strategies that use the increase in protectionist barriers to support their nascent industry, spillover effects of the industrial sector, significant institutional support at the expense of export-oriented strategies, which include such as: a strategy for expanding demand by increasing exports; moderate import substitution strategy; export growth strategy in the face of intensifying foreign competition and technological development; export promotion strategy; export expansion strategy; export-oriented development strategy; strategy of transition from raw materials to industrial exports; export-oriented strategy; export strategy based on geopolitical factors.

Ways to promote exports and increase their technological capabilities include the following: selective import tariff protection; availability of loans for exporters; tax breaks for investors; use of a system of direct control over the activities of enterprises receiving benefits or support; forced financing of "champion" companies; provision of subsidies for the construction of infrastructure facilities and export processing zones; stimulation of R&D in state institutions; provision of tax breaks for the implementation of private initiatives in the field of R&D; use of regulatory competition policy instruments.

To stimulate exports, developing countries actively use the tools tested by developed countries: Export credit agencies, which provide export credits and provide export insurance, and also provide marketing analysis, technical assistance, logistics support, product certification and participation in trade fairs for the benefit of exporting companies; export support programs, which provide marketing and consulting support to exporters; At the same time, new attempts by developing countries to use leapfrog development include, first of all, innovations in ICT (such as mobile communications and the Internet in Asian and African countries). There is also an improvement in leapfrog strategies in the direction of not only technological but also social leapfrog. The recognized experience of South Korea and the PRC shows the new catching-up countries that technologies can be borrowed (the strategy of "imitate-copy-adapt") and, as a new approach, to focus resources on infrastructure development (access to clean water and improved sanitation) and institutional development, which improves the well-being of the population and its support for leapfrog strategies. For example, Indonesia's decision to move its capital and build a new city from scratch, taking into account the lessons of the contrast between high-tech skyscrapers with middle-class residents and adjacent neighborhoods lacking clean drinking water and basic sanitation in the old capital, is a new word and an example of a comprehensive strategy of leapfrogging.

Ключові слова: міжнародний економічний розвиток, економічна стратегія, економічна модель, технологічний розвиток, індустріальний розвиток, соціальний розвиток, економічне зростання, структурна трансформація, модернізація, експорт, імпорт, конкурентоспроможність, лідерство, експансія, протекціонізм, імпортозаміщення, експорто-орієнтована модель, інноваційний розвиток, індустріалізація, технології, інновації, стимули, інститути, НДДКР, ЕКА, Південна Корея, Малайзія, Китай, Індонезія, Японія.

Keywords: international economic development, economic strategy, economic model, technological development, industrial development, social development, economic growth, structural transformation, modernization, export, import, competitiveness, leadership, expansion, protectionism, import substitution, export-oriented model, innovative development, industrialization, technology, innovation, incentives, institutions, R&D, ECA, South Korea, Malaysia, China, Indonesia, Japan.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Міжнародні стратегії економічного розвитку країн еволюціонують: спочатку використовуються в одних історичних і економічних умовах в певних країнах, потім адаптуються в інших країнах у видозмінених формах, реагуючи на глобалізаційні процеси [19; 41]. Згідно з теоріями модернізації, розвиток країн, які відстають від країн-лідерів, повинен бути поступовим, "органічним", оскільки передбачається поетапний перехід від нижчого до все більш високого рівня, за рахунок використання, перш за все, внутрішніх факторів розвитку. Але поява в другій половині XIX століття стратегій скорочення розриву у розвитку і їх постійне вдосконалення протягом десятиків років дало країнам принципово нові можливості досягнення прогресу за рахунок цілеспрямованого зосередження на індустріалізації, технологічному розвитку, інноваціях.

Модель стрибкоподібного розвитку може бути ефективною не лише для компаній, але і для країн, які прагнуть подолати відставання в розвитку. На відміну від теорій модернізації і традиційної моделі наздоганяння, яка наголошує на поступовому просуванні через встановлені фази розвитку, "стрибок" передбачає обхід початкових етапів і пряме впровадження пере-

дових технологій. Цей підхід є особливо актуальним у сучасну епоху, коли швидкий технологічний прогрес дозволяє країнам інноваційно та ефективно усунути прогалини в розвитку. Стрибкоподібний рух, як поетично зазначає К. Лі [37; 38], "...подібний до польоту на повітряній кулі, коли традиційні сходинки, що використовуються для надолуження розриву, відкинуті". Одна із попередніх умов для "польоту" полягає в тому, що необхідно нарощувати технологічні можливості. Без таких можливостей можна впасти на землю, а не злетіти у небо. Проте нарощувати такі можливості досить складно, оскільки вони значно відрізняються від виробничих можливостей. Таким чином, хоча консолідація технологічних можливостей вже давно пропагується багатьма дослідниками як найважливіший компонент економічного надолуження, універсальні принципи реалізації цього процесу відсутні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Осмилення процесів, що відбуваються в сучасній системі міжнародних економічних відносин (МЕВ), неможливе без критичного аналізу емпіричного досвіду набуття країнами ознак конкурентоспроможності і лідерства на

різних етапах глобалізації [27; 28; 31], коли на перший план виступала спроможність використання не стільки наявних факторів виробництва та сировинної ресурсної бази, а створення унікальних переваг за рахунок свідомої реконфігурації відносин в сфері МЕН із використанням принципу самолегітимації в міжнародній економічній політиці [1; 2; 17; 18; 30; 32; 42], що уможливорює формування нового поділу праці, розриваючи зачароване коло залежності і пошук дієвих інструментів реагування на сукупність актуальних викликів [6; 12; 13; 15; 24], Заслугує увагу підхід до класифікації економічних стратегій, запропонований І.Коновою [4], яка виокремила три класи стратегій стратегії, що визначають перспективні орієнтири, умови та напрями економічного й соціального розвитку; стратегії, що визначають довгострокові орієнтири розвитку окремих галузей та виробництв; стратегії, що покликані визначити курс розвитку важливих сфер життєдіяльності системи. Відповідно, складно переоцінити роль капіталу як фактору виробництва, що впливає на спроможність утримати лідерські позиції, що доводить історичний екскурс Т. Пікетті [39; 40], Стратегії індустріалізації [3; 7; 25; 29; 43; 45] та їхній експансіоністський потенціал [44] висвітлено в наукових працях теоретиків у сфері міжнародної економічної політики [5; 8; 10; 11; 14], Е.Райнерт [16] досліджує історичні особливості реалізації науково-технічного прогресу, протиставляючи уроки історії економічної політики і економіки.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є розкриття феномену еволюціонування стратегій скорочення розриву у розвитку країн та особливостей адаптації стратегій стрибкоподібного і наздоганяючого розвитку до нових історичних і економічних умов залежно від викликів і можливостей, продуктованих глобалізацією.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Найбільш розповсюджені приклади адаптації моделей стрибкоподібного розвитку охоплюють період після Другої світової війни, коли країни прийняли нелінійні стратегії розвитку, хоча деякі дослідники описують процеси подібного змагання між країнами, починаючи з 18-го століття, зокрема вважаючи, що приклади, коли країна-лідер може втратити свою гегемонію і бути витісненою іншою країною, мають більш глибокі корені. Зокрема,

Нідерланди були витіснені у сфері торгівлі Великобританією, а через 100 років після цього США випередили Великобританію і стали світовим лідером 20-го століття. Так чи інакше, у період невеликих і поступових технологічних змін зростаюча віддача від масштабу посилює економічне лідерство лідерів, дозволяє їм триматись на чільних позиціях довгий час за рахунок досягнутого раніше технологічного рівня. Однак коли починаються радикальні інновації і технологічні прориви, стан країни як економічного лідера може стримувати прийняття нею нових ідей, тому що вона повинна за рахунок високого рівня розвитку вищі витрати на оплату праці. Також країни-лідери вже мають досвід роботи з вже випробуваними технологіями, і часто сприймають нові технології [20] як недосконалі, відповідно вони недооцінюють потенціал вдосконалення і виникнення ефекту масштабу для інновацій і їх швидкого впровадження і здешевлення. Парадокс полягає в тому, що часто саме лідерство і є причиною падіння, а іноді краху як компанії-лідера, так і країни-лідера. В той же час, новачки можуть здійснити перестрибування через етапи розвитку до позиції лідерства. Те ж саме стосується і розвитку міст, коли міста-традиційні лідери витісняються мегаполісами, які щойно виникли. Творче руйнування за Й. Шумпетером, це по суті, про те ж саме: компанії, які використовують існуючі технології, втрачають роль технологічного лідера, коли нові радикальні технологічні інновації впроваджуються новими компаніями, готовими брати на себе ризики у вузьких сферах прориву. Ці компанії створюють нову технологічну парадигму і "перестрибують" лідерів, стаючи першими у змаганні.

Теорії і стратегії розвитку для країн, які перебувають на нижчих щаблях розвитку, часто фокусуються на імперативі впровадження стратегії імпортозаміщення за рахунок підвищення протекціоністських бар'єрів. Теоретичне обґрунтування необхідності таких протекціоністських політик ґрунтується на трьох стопах, що представимо на рис. 1.

Нижче детально розкриємо сутність представленого підґрунтя:

— промисловість, що зароджується: відносно низькі імпорتنі ціни не стимулюють розвиток місцевих фірм, тому підвищення внутрішніх цін за допомогою впровадження тарифних або нетарифних бар'єрів надає стимул постати новим місцевим компаніям, здатним конкурувати з іноземними фірмами;

— наявність спілловер-ефектів, створюваних промисловим сектором;

— наявність збоїв ринку в промислово-м секторі можуть компенсуватись міжгалузевою трудовою міграцією.

В той же час динамічні адаптивні стратегії дозволяють урядам країн використовувати гнучкі підходи до вибору інструментів забезпечення довгострокового зростання. Це особливо стосується гетеродоксних макроекономічних стратегій, оскільки вони передбачають використання нестандартних економічних підходів і відхід від ортодоксних неоліберальних принципів з акцентом на активну роль держави у стимулюванні економічного розвитку [21; 22]. Яскравим прикладом адаптивного підходу, що враховує місцеві особливості та реалії, є політика індустріальної модернізації та структурної трансформації у Східній Азії, яка включає різноманітні стратегії стимулювання та розвитку експорту. Адаптивні стратегії потребують значної інституційної підтримки [26], але забезпечують довгострокове зростання.

До експортоорієнтованих стратегій розвитку відносять стратегії, які мають спільні й відмінні риси:

(1) стратегія розширення попиту за рахунок нарощення експорту дозволяє подолати залежність від обмеженого потенціалу внутрішнього ринку;

(2) стратегія поміркованого імпортозаміщення передбачає поступове нарощення присутності національних виробників в ринкових нішах, вже зайнятих імпортною продукцією, а зниження витрат за рахунок нових порівняльних переваг і нової спеціалізації може привести до подальшого сукупного збільшення частки експортного ринку;

(3) стратегія нарощення експорту в умовах загострення іноземної конкуренції та в умовах технологічного розвитку призводить до зростання продуктивності, яке неможливо отримати за рахунок обмеженого потенціалу внутрішньому ринку [23];

(4) стратегія просування експорту передбачає модернізацію ви-

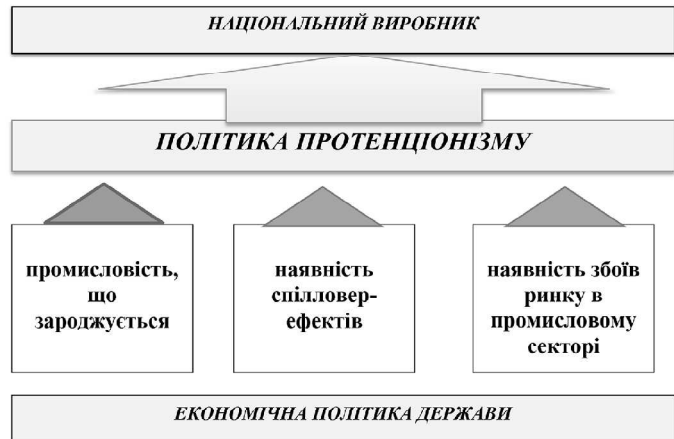

Рис. 1. Підґрунтя протекціоністських політик

Джерело: авторська подача.

робництва, що відповідає міжнародним стандартам, а відтак підвищення продуктивності із поступовою інтеграцією в глобальні ланцюги створення вартості;

(5) стратегія експортної експансії передбачає виважений контроль за витратами, що дозволяє отримувати цінові переваги для експортних товарів;

(6) експортоорієнтована стратегія розвитку коли сировинний чи менш технологічний експорт збільшує надходження іноземної валюти, яка направляється урядом на нарощення високотехнологічного імпорту для модернізації національної виробничої бази;

(7) зміна структури експорту (перехід від сировинного до промислового експорту) для до-

Рис. 2. Класифікація експортоорієнтованих стратегій розвитку

Джерело: складено авторами на основі [32, 37, 38, 43].

Рис. 3. Національні стратегії просування експорту з метою стимулювання модернізації національної економіки в умовах форсованої індустріалізації

Джерело: складено авторами на основі [32, 37, 38, 43].

сягнення динамічно зростаючої віддачі від ефекту масштабу, (особливо в Малайзії, Таїланді та Індонезії, де на початковому етапі переважав сировинний експорт) позитивно впливали на темпи економічного зростання;

(8) експортоорієнтована стратегія, яка стимулює більший притік ПІІ порівняно із політикою імпортозаміщення;

(9) Стратегія експорту, в якій відмінності в інтенсивності притоку прямих іноземних інвестицій детермінуються геополітичними чинниками.

Вказані вище стратегії можуть застосовуватись як окремо, коли кожна наступна стратегія передбачає перехід до нового підходу в формуванні розвитку, так і спільно, коли кожна наступна стратегія доповнює попередню.

На рис. 2. представлено основні типи експортоорієнтованих стратегій розвитку.

Існують суттєві національні відмінності у способах просування експорту, підвищення його технологічності з метою стимулювання модернізації національної економіки в умовах форсованої індустріалізації. Серед них виокремлюємо такі (див. рис. 3):

(1) селективний імпортний тарифний захист для стимулювання продажів на внутрішньому ринку продукції місцевого виробництва, коли доходи від справляння мит частково спрямовуються для перехресного субсидування власного експорту (Китай, Південна Корея);

(2) доступність кредитів для експортерів, що уможливорює нарощення експорту продукції (всі азійські країни);

(3) податкові пільги для інвесторів у вигляді податкових канікул або пільг для стимулювання прискореної амортизації (всі азійські країни);

(4) використання системи прямого контролю за діяльністю підприємств, які отримують пільги або підтримку для імпорту технологій чи експорту (Південна Корея,

Китай) компанії повинні були доводити свою ефективність, щоб продовжувати отримувати підтримку;

(5) форсоване фінансування компаній-«чемпіонів» (Республіка Корея, Китай);

(6) надання субсидій на будівництво інфраструктурних об'єктів, а також Зон експортної переробки (Малайзія, Таїланд, Китай);

(7) стимулювання НДДКР у державних інститутах із врахуванням потреб форсованої індустріалізації;

(8) надання податкових пільг для реалізації приватних ініціатив у сфері НДДКР для розвитку інноваційного та наукового потенціалу (Південна Корея, Китай, Сінгапур);

(9) використання інструментів політики регуляторної конкуренції, зокрема, "перегонів по низхідній", що передбачало впровадження системи адміністративного контролю за динамікою реальної заробітної плати (Південна Корея, Китай, Малайзія) або за рахунок субсидування заробітної плати (програми державного житлового будівництва у Сінгапурі).

До гетеродоксних стратегій відноситься і мікроекономічна за своєю природою стратегія стрибкоподібного розвитку (англ. "Leapfrog

development"), одним із інструментів якої можуть виступати Агентства з просування експорту (Експортно-кредитні агентства, ЕКА). Діяльність ЕКА варіюється від надання фінансової допомоги (кредит, страхування) до маркетингового аналізу, технічної допомоги, логістики, сертифікації продукції та участі в торгових ярмарках. Вони відрізняються за обсягами доступних до управління фінансовими ресурсами та пріоритетністю напрямів стимулювання.

Наприклад, співвідношення бюджету на стимулювання експорту до ВВП коливається від 0,22 відсотка в Португалії до 0,15 відсотка в Чилі та Колумбії та 0,03 відсотка в Болівії та Танзанії. Бюджети варіюються від \$500 млн доларів у Великій Британії до 60 тис у Сьєрра-Леоне. Деякі з ЕКА повністю фінансуються приватним сектором (Гонконг), тоді як більшість повністю фінансується урядом (Чилі) [36]. Деякі ЕКА витрачають понад 75 відсотків свого бюджету на відомих експортерів (Канада), інші зосереджуються лише на потенційних гравцях, здатних до експортної експансії. Деякі агентства зосереджені лише на малих і середніх підприємствах (Уругвай); інші витрачають понад 75 відсотків свого бюджету на великі фірми (Гондурас). Деякі сприяють експорту в усіх секторах (Філіппіни), тоді як інші зосереджуються на більш обмеженому діапазоні секторів (Франція) [33]. Також існують спеціальні — це урядові або квазідержавні програми підтримки експорту (Export Promotion Programs, EPPs), які займаються маркетинговою та консультативною підтримкою експортерів, допомагаючи їм виходити на зовнішні ринки. Для координації впровадження програм підтримки експорту (ППЕ) зазвичай створюються спеціальні інститути, які опікуються координацією, управлінням та розподілом коштів цих програм, або цим займаються існуючі міністерства чи інші органи влади. Наприклад, у США багатьма програмами підтримки експорту опікується Міністерство торгівлі (US Department of Commerce), в Німеччині — Агентство з розвитку торгівлі (Germany Trade & Invest (GTAI), у Канаді — Trade Commissioner Service, а також асоціації експортерів чи асоціації підприємців (наприклад у Японії — асоціація бізнесу Japan External Trade Organization (JETRO)). Однак бувають випадки, коли програми підтримки експорту існують, але окремої інституційної одиниці для їхньої координації немає. Це залежить від державної моделі управління економікою та рівня розвитку експортної політики. В таких випадках використовуються децен-

тралізовані гранти і механізми підтримки експорту.

Мета програм полягає в тому, щоб виступати в якості зовнішнього ресурсу для покращення експортної діяльності підприємств. Цього можна досягти шляхом покращення потенціалу, ресурсів, знань, досвіду, стратегій компаній та загальної конкурентоспроможності, що, в свою чергу, позитивно впливає на експортні показники. Основна роль програм полягає в тому, щоб мотивувати фірми, особливо МСП, до інтернаціоналізації, зменшити або усунути існуючі експортні бар'єри, допомогти у плануванні та підготовці до експорту, а також надати фінансову та нефінансову підтримку. Вони також спрямовані на формування у свідомості менеджерів більш позитивного ставлення до можливостей для зростання компаній та отримання ними прибутку за кордоном, мінімізацію негативного сприйняття ризиків, витрат та складнощів, пов'язаних з експортом. Надзвичайно важливим організаційним ресурсом є інформація, оскільки вона допомагає компаніям знижувати високий рівень невизначеності, яким характеризується міжнародне бізнес-середовище. Тому багато програм сприяння експорту надають корисну інформаційну допомогу, зазвичай зосереджуючись на описі іноземних країн, їх умов та можливостей, на міжнародній діловій практиці та контактах з потенційними іноземними партнерами. Існує кілька типів ППЕ, які різняться залежно від особливостей та потреб кожної країни. Для країн, що розвиваються, більш характерним є сприяння технологічному розвитку та покращенню доступу до кредитів, тоді як у розвинених країнах найбільш актуальним є створення зовнішньоторговельних офісів, розвиток бізнесу, налагодження контактів та забезпечення безперервного потоку інформації для підприємств. З цієї причини при підготовці ППЕ важливо забезпечити, щоб вони надавали конкретну допомогу відповідно до різних потреб і залежно від етапів експорту, які проходить підприємство.

Ще одним прикладом розвитку стратегій стрибкоподібного розвитку є стратегія, яка включає не лише технологічний, але і соціальний стрибок. Традиційне розуміння стрибкоподібної стратегії передбачає індустріалізацію і технологічний розвиток. З іншого боку для досягнення підвищення добробуту своїх громадян потрібно враховувати, що кожен день до нього додаються нові характеристики. Наприклад, сьогодні доступ до Інтернету вважається досяжним рівнем для всіх, і тому за рахунок

нього назрівають нові приклади швидкого скорочення відставання та прориви нових країн до лідерства. Це можна вважати продовженням найбільш відомого прикладу використання мобільного телефону — технології, яка дозволила багатьом країнам, що розвиваються, отримати доступ до зв'язку, не маючи попереднього етапу використання стаціонарного зв'язку, через що пройшли усі розвинуті країни.

Південна Корея є реальним доказом того, як країна може відродитися після руйнувань і війн завдяки стратегіям стрибка, що передбачали цільові інвестиції уряду в сектор ІКТ. Відсутність належного рівня інноваційності на початку розвитку було недоліком Кореї, але стало перевагою, оскільки змусила країну вийти в технологічному розвитку на глобальну арену через стрибок. Успішності цієї політики сприяла зміна глобального економічного клімату, державна політика Кореї та підтримка стратегії суспільством, яке було об'єднане навколо ідеї ефективності, прагнуло підвищення продуктивності та темпу розвитку. Важливим фактором підтримки стала увага уряду до санітарії, що стало базою для розробки іншими країнами стратегії стрибка, яка включає не лише технологічний, але і соціальний стрибок.

Індонезія, як країна, що розвивається, намагається використати таку стратегію як один з інструментів розвитку. Однак відмінність полягає в тому, що Корея має досвід успішного проведення політики стрибкоподібного розвитку, тоді як Індонезія потребує переробки своїх стратегій для подолання відставання. Пандемія COVID-19 показала розрив між розвиненими країнами світу та країнами, що розвиваються, через пошук вакцин, в якому домінують розвинені країни. Країни Азії та Африки витрачали кошти, що могли б йти на розвиток, на отримання вакцин, щоб рятувати своє населення, купуючи їх у розвинених країнах світу; також під час пандемії економіка в країнах, що розвиваються, відчувала велике перенавантаження, оскільки міжнародна торгівля була зупинена через карантин. Індонезія вибрала між економічним зростанням інфекційним контролем під час пандемії, тому пошук місця для стратегій стрибка у сфері охорони здоров'я є дуже актуальним. В країні існують і інші можливості, наприклад, у столиці Індонезії хмарочоси з високотехнологічним обладнанням і благополучним середнім класом в перебувають поряд з бідними районами з відсутністю чистої води, що показує недоліки нецілісного підходу до стратегії стрибка, яка зосереджується лише на технологічному розвит-

ку без уваги до людського, культурного та інституційного розвитку та надання базових державних послуг. Спробою нового типу стрибка є план уряду вирішити протиріччя шляхом перенесення столиці на нове місце, де планується побудувати місто з нуля. Нова столиця буде мати нові технологічні та інституційні характеристики, які буде зроблено на основі досвіду розвинених країн.

ВИСНОВКИ

З наведеного стає очевидним, що еволюція міжнародних стратегій економічного розвитку відповідно до історичних і економічних умов країн та їх адаптація до глобалізаційних процесів відбувається не у відповідності до теорій модернізації, згідно з якими розвиток країн, які відстають від країн-лідерів, повинен бути поступовим — з поетапним переходом від нижчого до все більш високого рівня. Використання принципово інших стратегій скорочення розриву у розвитку і їх постійне вдосконалення дало країнам принципово нові можливості цілеспрямованого зосередження на індустріалізації, технологічному розвитку, інноваціях. Країни, що розвиваються, які змогли досягнути випереджальних темпів розвитку, і наздогнали розвинуті країни, використовують різні моделі наздоганяючого і стрибкоподібного розвитку. Цей підхід став особливо актуальним у зв'язку з пришвидшенням технологічного прогресу, коли відстаючим вдається усунути прогалини в розвитку, не інвестуючи у початкові етапи поступового створення інфраструктури розвитку, а концентруючи зусилля на вибраних інноваційних напрямках. При цьому у випадку цілеспрямованого використання вказаних стратегій країни, що розвиваються, отримують організаційну перевагу над розвинутими країнами. Останні, маючи досвід роботи з створеними ними самими і випробуваними часом технологіями, часто сприймають нові технології як недосконалі, а тому недооцінюють потенціал вдосконалення і виникнення ефекту масштабу для інновацій і їх швидкого впровадження і здешевлення і поступаються лідерством країнам, що вибрали модель стрибкоподібного розвитку.

Особливо яскравим стало використання динамічних адаптивних стратегій стрибкоподібного розвитку для індустріальної модернізації та структурної трансформації країн Східної Азії. Адаптивні стратегії доповнюють стратегії імпортозаміщення, які використовують підвищення протекціоністських бар'єрів для підтримки своєї промисловості, що зарод-

жується, спіловер-ефектів промислового сектора, значною інституційною підтримкою за рахунок експортоорієнтованих стратегій, які включають такі, як: стратегія розширення попиту за рахунок нарощення експорту; стратегія поміркованого імпортозаміщення; стратегія нарощення експорту в умовах загострення іноземної конкуренції та в умовах технологічного розвитку; стратегія просування експорту; стратегія експортної експансії; експортоорієнтована стратегія розвитку; стратегія переходу від сировинного до промислового експорту; експортоорієнтована стратегія; стратегія експорту на основі геополітичних чинників.

Способи просування експорту і підвищення його технологічності включають такі: селективний імпорتنний тарифний захист; доступність кредитів для експортерів; податкові пільги для інвесторів; використання системи прямого контролю за діяльністю підприємств, які отримують пільги або підтримку; форсування фінансування компаній-"чемпіонів"; надання субсидій на будівництво інфраструктурних об'єктів і зон експортної переробки; стимулювання НДДКР у державних інститутах; надання податкових пільг для реалізації приватних ініціатив у сфері НДДКР; використання інструментів політики регуляторної конкуренції.

Для стимулювання експорту країни, що розвиваються, активно використовують випробувані розвинутими країнами інструменти: Експортно-кредитні агентства, які надають експортні кредити та здійснюють страхування експорту, а також здійснюють на користь компаній експортерів маркетинговий аналіз, технічну допомогу, підтримку логістики, сертифікації продукції та участь в торгових ярмарках; програми підтримки експорту, які займаються маркетинговою та консультативною підтримкою експортерів; в той же час нові спроби країн, що розвиваються, використовувати стрибкоподібний розвиток, включають перш за все інновації в ІКТ (такі як мобільний зв'язок і інтернет у країнах Азії та Африки). Також відбувається вдосконалення стрибкоподібних стратегій в напрямку не тільки технологічного, але і соціального стрибка. Визнаний досвід Південної Кореї і КНР показує новим наздоганяючим країнам, що технології можна запозичувати (стратегія "імітуй-копіюй-адаптуй") і в якості нового підходу зосереджувати ресурси на розвитку інфраструктури (доступ до чистої води і покращення санітарії) та на інституційному розвитку, чим покращується добробут населення і його підтримка стрибкоподібних стратегій. Наприклад, рішення Індонезії

про перенесення столиці і побудови нового міста з нуля, враховуючи уроки контрастів між високотехнологічними хмарочосами з представниками середнього класу і розміщеними поряд районами з відсутністю чистої питної води і базової санітарії у старій столиці, є новим словом і прикладом комплексної стратегії стрибкоподібного розвитку. Нова столиця буде мати нові технологічні та інституційні характеристики, які використано на основі досвіду розвинених країн, де поєднується розвиток суспільства, інфраструктура і найновіші технології та інструменти.

Література:

1. Булатова, О. В., Резнікова, Н. В., & Іващенко, О. А. (2023). Цифровий розрив чи цифрова нерівність? Нові виміри глобальних асиметрій соціально-економічного розвитку в умовах техноглобалізму. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка, 13 (25), 45—57. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-45-57>
2. Гриценко, А. К. (Ред.). (2018). Відтворювальна динаміка економічних систем: інститути та діяльність: монографія. НАН України.
3. Карпіщенко, О., & Ващенко, Т. (2017). Експортоорієнтовна індустріалізація як стратегічна мета розвитку промисловості України. Вісник економіки Ужгородського національного університету. 16(1). URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_1_2017ua/30.pdf
4. Кононова, І. В. (2017). Класифікація стратегій розвитку соціально-економічних систем. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 12 (1), 167—171. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/39.pdf
5. Отенко, В., Птащенко, О., Корсунова, К., & Карталія, Д. (2021). Вплив експортної переорієнтації України на діяльність підприємств: маркетингові та управлінські аспекти. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 6 (270), 121—124. <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-270-6-121-124>
6. Отенко, І., & Птащенко, О. (2020). Тенденції розвитку високотехнологічної сфери в умовах глобалізації. Вісник Тернопільського національного економічного університету, 4, 65—76. <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.065>
7. Панченко, В., & Пінчук, Ю. (2024). Роль політики сприяння експорту в індустріальному розвитку (на прикладі азійських країн). Агросвіт, 10, 68—77. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.10.68>

8. Птащенко, О., Чернобай, Л., Малихіна, С., Вережомська, І., & Яремчук, С. (2022). Проблеми та перспективи застосування стратегій управління персоналом міжнародних компаній в українській бізнес-практиці. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1 (42), 406—414. <https://doi.org/10.55643/fcstp.1.42.2022.3661>
9. Птащенко, О. В. (2020). Ризик-орієнтована система фінансового забезпечення в умовах глобалізаційних змін. *Бізнес Інформ*, 12, 411—416. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-411-416>
10. Птащенко, О. В. (2021). Особливості "злиття" та "поглинання" компаній у міжнародному бізнесі. *Бізнес Інформ*, 1, 34—39. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-1-34-39>
11. Птащенко, О. В. (2021). Ризик-орієнтована система фінансового забезпечення в умовах розвитку інформаційних технологій. *Бізнес Інформ*, 11, 172—178. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-172-178>
12. Птащенко, О. В. (2021). Становлення глобального економічного простору під впливом економіки знань. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*, 3 (267), 30—34. <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-267-3-30-34>
13. Птащенко, О. В., & Архипова, Д. Є. (2020). Глобальні проблеми людства: стан і перспективи вирішення. *Бізнес Інформ*, 10, 478—484. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-478-484>
14. Птащенко, О. В., & Корсунова, К. Ю. (2023). Ефективні стратегії розширення бізнесу на міжнародний рівень: систематичний огляд емпіричних досліджень. У XX Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених "Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації" (19 травня, 2023, м. Тернопіль) (с. 275—278).
15. Птащенко, О., Пастушенко, А., Імнадзе, І., & Солдатов, А. (2021). Тенденції розвитку глобальних ринків в умовах цифровізації. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*, 6 (270), 125—128. <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-270-6-125-128>
16. Райнерт, Е. (2015). Як багаті країни забагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними. Видавництво "Темпора".
17. Резнікова, Н. В. (2012). Економічна експансія в умовах становлення нового каркасу міжкраїнової взаємодії. Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць, 111 (II), 90—100.
18. Резнікова, Н. В., & Іващенко, О. А. (2017). Нова норма світової економіки: зміст та ключові ознаки глобальних ризиків у контексті незалежності. *Інвестиції: практика та досвід*, 9, 5—10.
19. Резнікова, Н. В., & Іващенко, О. А. (2017). Проблема реінституціоналізації світової економіки в умовах незалежності: нові виклики глобальному регулюванню. *Інвестиції: практика та досвід*, 10, 5—10.
20. Резнікова, Н. В., Булатова, О. В., Шлапак, А. В., & Іващенко, О. А. (2023). Інновації як драйвер цифрової трансформації світової економіки в умовах техноглобалізму. *Інвестиції: практика та досвід*, 12, 5—12. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.5>
21. Резнікова, Н. В., Панченко, В. Г., & Іващенко, О. А. (2021). Від ревізії економічної теорії до ревізії економічної політики: пастки нового макроекономічного консенсусу. *Економіка України*, 3 (712), 19—40. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.03.019>
22. Резнікова, Н. В., Панченко, В. Г., & Іващенко, О. А. (2021). Від синтезу економічних теорій до політичного консенсусу: монетарно-фіскальні дилеми макроекономічної стабілізації в умовах коронакризи. *Економіка України*, 4 (713), 21—44.
23. Резнікова, Н., & Панченко, В. (2023). Репортажі із цивілізаційних фронтів. На передовій міжнародної економічної політики. Аграр Медіа Груп.
24. Резнікова, Н., & Тарасенко, А. (2024). Сучасні тренди в міжнародній торгівлі та міжнародному русі капіталів в умовах нових викликів глобальному співробітництву. *Ефективна економіка*, 4. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.31>
25. Струк, О. І. (2015). Формування державної торговельної політики в контексті експортно-орієнтованих стратегій економічного розвитку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: збірник наукових праць Інституту регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України, 4 (114), 26—30.
26. Шлапак, А. В. (2018). Імплементация інструментарію підтримки США експорту національних підприємств: теорія та практика. *Бізнес Інформ*, 7 (486), 44—50.
27. Шлапак, А. В. (2018). Конкурентне лідерство країн в епоху глобалізації: Узагальнення теорій та ідеологій. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління, 29 (68), 1—5.
28. Шлапак, А. В. (2019). Парадигмальні засади глобального конкурентного лідерства. *Бізнес Інформ*, 2 (493), 30—36.

29. Яремчук, О., & Біленко, Ю. (2015). Експортно-орієнтовані стратегії нових індустріальних країн. Вісник ЛНУ ім. І. Франка. Серія: Міжнародні відносини, 36 (1), 23—34.

30. Allen, R. (2011). *Global economic history: A very short introduction*. Oxford University Press.

31. Artemenko, Y., Hovorov, Y., Maksymova, I., Kostiuk, V., & Zienkin, M. (2024). The impact of conflict on contemporary global dynamics: Integration, globalisation, and polarisation trends. *Multidisciplinary Reviews*, 7. <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe030>

32. Bianchi, A., & Takashi, N. (1988). A comparative study on economic development between Asia and Latin America. JRP Series, Institute of Developing Economies.

33. Export credit agency financing: Key issues for project management — Investing in energy transition projects. (2024, April). PwC. URL: <https://www.pwc.com/ml/en/blogs/pdf/export-credit-agency-financing.pdf>

34. Kistersky, L., & Orekhova, T. (2022). Ukraine — South Korea: Economic cooperation potential. *Економіка і організація управління*, (2) (46), 32—44.

35. Kistersky, L., Marmazov, V., & Piliaiev, I. (2021). Modernization of South Korea: Origins, achievements, and the experience for Ukraine. *Економіка України*, (9), 41—60.

36. Krauss, R. M. (2011). The role and importance of export credit agencies. Institute of Brazilian Business and Public Management Issues, The Minerva Program. URL: <https://www2.gwu.edu/~ibi/minerva/Fall2011/Raquel.pdf>

37. Lee, K. (2017). Smart specialization with short-cycle technologies and implementation strategies to avoid target and design failures. In S. Radošević et al. (Eds.), *Advances in the theory and practice of smart specialization* (pp. 201—224). Academic Press.

38. Lee, K. (2019). *The art of economic catch-up: Barriers, detours and leapfrogging in innovation systems*. Cambridge University Press.

39. Piketty, T. (2014). Capital in the twenty-first century: A multidimensional approach to the history of capital and social classes. *British Journal of Sociology*, 65 (4), 736—747.

40. Piketty, T. (2019). *Capital et idologie*. Le Seuil.

41. Reznikova, N., & Ivashchenko, O. (2018). Projections of deglobalization in the contemporary international economic relations in the context of the paradigm of globalism. *Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics*, 15, 98—106. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/3307>

42. Reznikova, N., Ivashchenko, O., & Rubtsova, M. (2020). Global problems as a subject of interdisciplinary studies in the focus of international economic security and sustainable development. *Ekonomika ta derzhava*, 7, 24—31.

43. Struk, O. (2016). Export-oriented trade policy reforms: Theory and evidence. In R. Kordonski, O. Struk, & D. Kamilewicz-Rucinska (Eds.), *Rozwój społeczności międzynarodowej: przeszłość oraz nowe wyzwania* (Vol. 3, pp. 38-49). Lwów-Olsztyn: Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki.

44. Tanakasempipat, P., & Wongcha-um, P. (2019, June 23). Southeast Asian leaders emphasize economic strength in face of U.S.-China tensions. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/article/usasean-summit/southeast-asian-leaders-emphasize-economicstrength-in-face-of-u-s-china-tensions-idUSKCN1TO02R>

45. Yaremchuk, O., & Bilenko, Y. (2015). Export-oriented strategies of New Industrial Countries in catching up with Western Civilization. In K. Sygidus, O. Yaremchuk, & R. Kordonsky (Eds.), *Ku zdarzeniu cywilizacji? Paradygmaty stosunków międzynarodowych na przełomie XX i XXI wieku* (pp. 25-36). Lwów: Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki.

References:

1. Bulatova, O. V., Reznikova, N. V. and Ivashchenko, O. A. (2023), "Digital divide or digital inequality? New dimensions of global asymmetries of socio-economic development and international trade in the conditions of technoglobalism", *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, vol. 13, no 25, pp. 45—57. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-45-57>

2. Hrytsenko, A. K. (2018), *Vidtvoriuvalna dynamika ekonomichnykh system: Instytuty ta diialnist: Monohrafiia [Reproductive dynamics of economic systems: Institutions and activities: Monograph]*, NAN Ukrainy.

3. Karpishchenko, O. and Vashchenko, T. (2017), "Export-oriented industrialization as a strategic goal of Ukraine's industrial development", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Vol. 16, no 1, available at: http://www.visnyk-econom.-uzhnu.uz.ua/archive/16_1_2017ua/30.pdf (Accessed 25 Feb 2025).

4. Konovanova, I. V. (2017), "Classification of development strategies for socio-economic systems", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*,

Vol. 12, no 1, pp. 167—171, available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/39.pdf (Accessed 25 Feb 2025).

5. Otenko, V., Ptashchenko, O., Korsunova, K. and Kartaliia, D. (2021), "Impact of Ukraine's export reorientation on enterprise activity: Marketing and managerial aspects", *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia*, Vol. 6, no 270, pp. 121—124. <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-270-6-121-124>

6. Otenko, I., & Ptashchenko, O. (2020), "Trends in high-tech sector development under globalization", *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, Vol. 4, pp. 65—76. <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.065>

7. Panchenko, V. and Pinchuk, Yu. (2024), "The role of export promotion policy in industrial development (on the example of Asian countries)", *Ahrosvit*, Vol. 10, pp. 68—77. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.10.68>

8. Ptashchenko, O., Chernobai, L., Malykhina, S., Verezomska, I., & Yaremchuk, S. (2022), "Problems and prospects of applying HR management strategies of international companies in Ukrainian business practice", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, Vol. 1 (42), pp. 406—414. <https://doi.org/10.55643/fcaptp-1.42.2022.3661>

9. Ptashchenko, O. V. (2020), "Risk-oriented financial security system under globalization changes", *Biznes Inform*, Vol. 12, pp. 411—416. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-411-416>

10. Ptashchenko, O. V. (2021), "Features of mergers and acquisitions in international business", *Biznes Inform*, Vol. 1, pp. 34—39. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-1-34-39>

11. Ptashchenko, O. V. (2021), "Risk-oriented financial security system in the development of information technologies", *Biznes Inform*, Vol. 11, pp. 172—178. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-172-178>

12. Ptashchenko, O. V. (2021), "Formation of the global economic space under the influence of the knowledge economy", *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia*, Vol. 3 (267), pp. 30—34. <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-267-3-30-34>

13. Ptashchenko, O. V., & Arkhipova, D. Ye. (2020), "Global problems of humanity: Current state and prospects for resolution", *Biznes Inform*, Vol. 10, pp. 478—484. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-478-484>

14. Ptashchenko, O. V., & Korsunova, K. Yu. (2023), "Effective strategies for expanding business to the international level: A systematic review of empirical studies", In *XX International Scientific*

and Practical Conference of Young Scientists "Economic and Social Development of Ukraine in the 21st Century: National Vision and Globalization Challenges" (May 19, 2023, Ternopil), pp. 275—278.

15. Ptashchenko, O., Pastushenko, A., Imnadsze, I., & Soldatova, A. (2021), "Trends in the development of global markets under digitalization", *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia*, Vol. 6 (270), pp. 125—128. <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-270-6-125-128>

16. Rainert E. (2015), *Yak bahati krainy zabahatily... i chomu bidni krainy lyshaiutsia bidnymi [How Rich Countries Got Rich... and Why Poor Countries Stay Poor]*, Vydavnytstvo Tempora, Kyiv, Ukraine.

17. Reznikova, N. V. (2012), "Economic expansion under the formation of a new framework for inter-country interaction", *Actual Problems of International Relations: Collection of Scientific Papers*, Vol. 111 (II), pp. 90—100.

18. Reznikova, N. V. and Ivashchenko, O. A. (2017), "The new norm of the world economy: content and key features of global risks in the context of interdependence", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, Vol. 9, pp. 5—10.

19. Reznikova, N. V., & Ivashchenko, O. A. (2017), "The problem of reinstitutionalizing the world economy in the context of independence: New challenges to global regulation", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, Vol. 10, pp. 5—10.

20. Reznikova, N. V., Bulatova, O. V., Shlapak, A. V., & Ivashchenko, O. A. (2023), "Innovations as a driver of the digital transformation of the world economy under technoglobalism", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, Vol. 12, pp. 5—12. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.5>

21. Reznikova, N. V., Panchenko, V. H., & Ivashchenko, O. A. (2021), "From the revision of economic theory to the revision of economic policy: Traps of the new macroeconomic consensus", *Ekonomika Ukrainy*, Vol. 3 (712), pp. 19—40. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.03.019>

22. Reznikova, N. V., Panchenko, V. H., & Ivashchenko, O. A. (2021), "From the synthesis of economic theories to political consensus: Monetary-fiscal dilemmas of macroeconomic stabilization in the context of the coronavirus crisis", *Ekonomika Ukrainy*, Vol. 4 (713), pp. 21—44.

23. Reznikova, N., & Panchenko, V. (2023), *Reportazhi iz tsyvilizatsiinykh frontiv. Na pere-dovii mizhnarodnoi ekonomichnoi polityky [Reports from the civilization fronts. On the frontlines of international economic policy]*, Ahrar Media Group, Kyiv, Ukraine

24. Reznikova, N., & Tarasenko, L. (2024), "Current trends in international trade and international capital flows under new challenges to global cooperation", *Efektynna ekonomika*, Vol. 4. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.31>
25. Struk, O. I. (2015), "Formation of state trade policy in the context of export-oriented strategies of economic development", *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchanoho periodu Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats Instytutu rehional'nykh doslidzhen' im. M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy*, Vol. 4 (114), pp. 26–30.
26. Shlapak, A. V. (2018), "Implementation of the toolkit to support the export of national enterprises by the USA: Theory and practice", *Biznes Inform*, Vol. 7 (486), pp. 44–50.
27. Shlapak, A. V. (2018), "Competitive leadership of countries in the era of globalization: Generalization of theories and ideologies", *Vcheni zapysky TNU im. V. I. Vernads'koho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia*, Vol. 29 (68), pp. 1–5.
28. Shlapak, A. V. (2019), "Paradigmatic principles of global competitive leadership", *Biznes Inform*, Vol. 2 (493), pp. 30–36.
29. Yaremchuk, O., & Bilenko, Y. (2015), "Export-oriented strategies of new industrial countries", *Visnyk LNU im. I. Franka. Seriia: Mizhnarodni vidnosyny*, Vol. 36, no 1, pp. 23–34.
30. Allen, R. (2011), *Global economic history: A very short introduction*. Oxford University Press, Oxford, UK.
31. Artemenko, Y., Hovorov, Y., Maksymova, I., Kostyuk, V., & Zienkin, M. (2024), "The impact of conflict on contemporary global dynamics: Integration, globalisation, and polarisation trends", *Multidisciplinary Reviews*, Vol. 7. <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe030>
32. Bianchi, A., & Takashi, N. (1988), *A comparative study on economic development between Asia and Latin America*. JRP Series, Institute of Developing Economies, Chiba City, Japan.
33. PwC (2024), "Export credit agency financing: Key issues for project management — Investing in energy transition projects", available at: <https://www.pwc.com/ml/en/blogs/pdf/export-credit-agency-financing.pdf> (Accessed 25 Feb 2025).
34. Kistersky, L., Marmazov, V., & Piliaiev, I. (2021), "Modernization of South Korea: Origins, achievements, and the experience for Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, Vol. 9, pp. 41–60.
35. Kistersky, L., & Orekhova, T. (2022), "Ukraine — South Korea: Economic cooperation potential", *Ekonomika i Orhanizatsiia Upravlinnia*, DonNU, Vol. 2, no 46, pp. 32–44.
36. Krauss, R. M. (2011), "The role and importance of export credit agencies", *Institute of Brazilian Business and Public Management Issues, The Minerva Program*, available at: <https://www2.gwu.edu/~ibi/minerva/Fall2011/Raquel.pdf> (Accessed 25 Feb 2025).
37. Lee, K. (2017), "Smart specialization with short-cycle technologies and implementation strategies to avoid target and design failures", *Advances in the theory and practice of smart specialization*, Academic Press, Cambridge, USA, pp. 201–224.
38. Lee, K. (2019), *The art of economic catch-up: Barriers, detours and leapfrogging in innovation systems*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
39. Piketty, T. (2014), "Capital in the twenty-first century: A multidimensional approach to the history of capital and social classes", *British Journal of Sociology*, Vol. 65, no 4, pp. 736–747.
40. Piketty, T. (2019), *Capital et idologie*, Le Seuil, Paris, France.
41. Reznikova, N., & Ivashchenko, O. (2018), "Projections of deglobalization in the contemporary international economic relations in the context of the paradigm of globalism", *Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics*, Vol. 15, pp. 98–106, available at: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/3307> (Accessed 25 Feb 2025).
42. Reznikova, N., Ivashchenko, O., & Rubtsova, M. (2020), "Global problems as a subject of interdisciplinary studies in the focus of international economic security and sustainable development", *Ekonomika ta derzhava*, Vol. 7, pp. 24–31.
43. Struk, O. (2016), "Export-oriented trade policy reforms: Theory and evidence", *Rozwyj spolecznosci miedzynarodowej: przeszlosc oraz nowe wyzwania* Vol. 3, pp. 38–49.
44. Tanakasempipat, P., & Wongcha-um, P. (2019), "Southeast Asian leaders emphasize economic strength in face of U.S.-China tensions", *Reuters*, available at: <https://www.reuters.com/article/usasean-summit/southeast-asian-leaders-emphasize-economicstrength-in-face-of-u-s-china-tensions-idUSKCN1TO02R> (Accessed 25 Feb 2025).
45. Yaremchuk, O., & Bilenko, Y. (2015), "Export-oriented strategies of New Industrial Countries in catching up with Western Civilization", *Ku zderzeniu cywilizacji? Paradygmaty stosunkow miedzynarodowych na przełomie XX i XXI wieku*, Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Ivana Franka, Lwow, pp. 25–36.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2025 р.